

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสอนของครูมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการเรียนของนักเรียน ถ้าครูมีวิธีการสอนที่ทำให้ให้นักเรียนไม่เบื่อหน่าย สนใจในบทเรียนอย่างดี นักเรียนก็จะประสบความสำเร็จในการเรียน ซึ่งเท่ากับครูได้บรรลุถึงความสำเร็จในอาชีพ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องพยายามค้นหาวิธีการสอนที่ช่วยให้บทเรียนน่าสนใจ ทั้งนี้เป็นการยอมรับในหมู่นักการศึกษาทั่วไปว่า วิธีการสอนที่ดีของครูมีผลโดยตรงต่อการเรียนของนักเรียน

ประเทศไทยในปัจจุบันต้องการวิธีการสอนใหม่ ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรมที่ค่อยพัฒนาอยู่เป็นเวลายาวนาน จนกระทั่งปัจจุบันนี้ก็กำลังอยู่ในหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างสังคมเกษตรกรรมกับสังคมอุตสาหกรรม และกำลังเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจจากระบบเกษตรกรรมมาสู่ระบบอุตสาหกรรมจากระบบชนบทมาสู่เมือง จากสมัยเก่ามาสู่สมัยใหม่¹ และภายหลังจากวันที่ 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมา ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหลายประการ นักเรียน นิสิต นักศึกษาเริ่มเข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมมากขึ้น ดังนั้นการให้การศึกษาก็จำเป็นต้องเปลี่ยนรูปแบบ เนื่องจากระบบการศึกษาต้องสอดคล้องกับสภาพสังคม เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปการศึกษาก็ควรจะเปลี่ยนไปด้วย แต่การศึกษาปัจจุบันของไทยยังไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงให้ทันกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไป

¹สุภนิศย์ วัฒนชาติ, พื้นฐานการศึกษาไทย (อุบลราช: โรงพิมพ์เทียนวัฒนา, 2520), หน้า 230-231.

ประเทศชาติยังขาดประชากรที่มีคุณสมบัติตามที่สังคมต้องการ ประเทศไทยในปัจจุบันต้องการพลเมืองที่มีปัญญา รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักสิทธิและรับผิดชอบ ในหน้าที่ของตน อยู่ในระเบียบวินัย และมีศีลธรรม¹ สภาพการเรียนการสอนทั่วไปใน วงการศึกษาของประเทศไทยปัจจุบันนี้ สำหรับการศึกษาภาคทฤษฎี การจัดการเรียนการ สอนส่วนมากจะเป็นแบบครูยืนหรือนั่งหน้าชั้นแล้วบรรยาย หรืออ่านจากคู่มือการสอนประกอบ การเขียนกระดานดำ หรืออธิบายแผนภาพเป็นครั้งคราว ส่วนนักเรียนนั่งเป็นแถวหันหน้า เข้าหาครู แล้วนั่งฟังบรรยายพร้อมกับจดบันทึก หรือที่นิยมเรียกว่า "จดเล็กเซอร์" ใน การเรียนการสอนแบบนี้ ครูจะเป็นผู้พูด และนักเรียนจะฟังเป็นส่วนใหญ่โดยที่ตั้งใจจนถึง ฝันใจฟัง ซึ่งแสดงออกโดยการหลับภายในห้องเรียน ห้องเรียนแบบนี้จะมีแต่เสียงครูดัง อยู่ตลอดเวลาโดยไม่มี เสียงนักเรียนเลย และหากอยู่ในห้องเรียนจะเห็นว่านักเรียนส่วน ใหญ่มีกิริยาท่าทางที่ไม่มีชีวิตชีวา ซึ่งครูพูดไปฝ่ายเดียวโดยไม่มีปฏิกริยาสนองตอบซึ่งกัน และกัน² ส่วน ชัยยงค์ พรหมวงศ์³ ได้กล่าวถึงการศึกษาไทยว่า "การศึกษาของ ประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การเรียนการสอนในชั้นมักจะทำเชื่อครูเพียงคนเดียว เมื่อผสมผสานกับปรัชญาของการศึกษาไทยที่เป็นเนื้อหาวิชานิยมเข้าแล้ว นักเรียนจึงต้อง รับการ "กรอก" เนื้อหาวิชาจากครูอยู่ตลอดเวลา ไม่มีโอกาสได้ฝึกฝนการแสดง ความ คิดเห็น การตัดสินใจ ไม่รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ไม่มีโอกาสฝึกฝนความรับผิดชอบ และรู้จักทำงานร่วมกันเป็นหมู่" เมื่อการศึกษาไทยเป็นเช่นนี้ก็จะไม่สามารถผลิตพลเมือง ได้ตามความต้องการของสังคมปัจจุบัน

¹ เกรียง กীরติกร, "การวางรากฐานประชาธิปไตย," วารสารคณะกรรมาการ แห่งชาติ ว่าด้วยการศึกษาสหประชาชาติ 6 (มกราคม 2517) : 3-4.

² เมืองทอง แชนมณี, "การจัดการเรียนการสอนอย่างมีชีวิตชีวา" วารสาร คุรุศาสตร์ 6 (กันยายน-ตุลาคม 2519): 61-62.

³ ชัยยงค์ พรหมวงศ์, "ศูนย์การเรียน - แนวทางใหม่สำหรับปฏิรูประบบห้อง เรียน," วารสารคุรุศาสตร์ 3 (ตุลาคม 2516-มกราคม 2517): 55.

John Dewey

ได้เน้นแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนไว้ว่า

จุดมุ่งหมายในการเรียนการสอนปัจจุบันและอนาคตจึงควรมุ่งให้นักเรียนนักศึกษา รู้จักเรียนที่จะเสาะแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ การเรียนการสอนที่เรียกว่า เป็นการเรียนการสอนแบบประชาธิปไตยก็เช่นเดียวกัน ต้องเน้นให้ครูป้อนวิชาความรู้ให้น้อยลง และส่งเสริมให้ยูเรียนค้นคิดด้วยตนเอง ให้รู้จักหาเหตุผลด้วยตนเองมากขึ้น¹

ความตื่นตัวในการปรับปรุงการศึกษาไทยเริ่มโดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการวางปฏิรูปการศึกษาทั้งในและนอกระบบ เพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการปกครองของประเทศไทยในยุคนี้ จุดประสงค์ของการศึกษาของไทยก็เปลี่ยนจากเดิม การศึกษาที่พึงประสงค์ในปัจจุบันต้องเป็นการศึกษาที่เสริมสร้างความรู้ ทักษะ และทัศนคติให้คนไทยรู้จักตนเอง รู้จักชีวิต เข้าใจสังคม และสิ่งแวดล้อมที่ตนมีส่วนร่วมอยู่แล้ว นำเอาความรู้ความเข้าใจมาใช้แก้ปัญหา และเสริมสร้างชีวิตและสังคมให้ดีขึ้นโดยกลมกลืนกับธรรมชาติ²

ในการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์ ปัญหาพื้นฐานที่ครูส่วนใหญ่มักจะประสบคือ นักเรียนไม่ติดตามบทเรียนด้วยความสนใจอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ ซึ่งอาจเป็นเพราะไม่เห็นคุณค่าของวิชานี้ บางคนเหม่อลอย คุยกันในห้อง นิ่งหลับ แสดงอาการเบื่อหน่าย นั่งทำงานอื่น เป็นต้น สรุปได้ว่า การเรียนการสอนภูมิศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษายังไม่บรรลุผลตามความมุ่งหมายของการศึกษา ผลการวิจัยของนักการศึกษาปรากฏ

¹สายหยุด จำปาทอง, "Learning to be," วารสารคณะกรรมการแห่งชาติ ว่าด้วยการศึกษา สหประชาชาติ 6 (มกราคม 2517) : 21.

²คณะกรรมการวางพื้นฐานการศึกษา, การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม รายงานของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศูนย์กลางทหารราบ, 2518), หน้า 4.

ว่า ปัญหาที่ครูส่วนใหญ่ประสบ คือ นักเรียนไม่เห็นความสำคัญและคุณค่าของวิชาภูมิศาสตร์เท่าวิชาอื่น¹ ทั้งนี้ นักเรียนได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการสอนของครูภูมิศาสตร์ว่า ครูไม่รู้จักสรุปเนื้อหา ไม่ใช่กิจกรรมในการสอน และไม่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนเท่าที่ควร จึงเป็นผลให้นักเรียนเบื่อไม่สนใจเรียน² แสดงให้เห็นชัดเจนว่า การที่นักเรียนไม่สนใจและไม่เห็นคุณค่าของวิชาภูมิศาสตร์ก็เพราะวิธีการของครูนั่นเอง ประเสริฐ วิทยาวิรัฐ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการสอนภูมิศาสตร์ไว้ว่า ควรเป็นการสำรวจค้นคว้า การสอบถาม การจับบันทึกเป็นคำบรรยาย และสรุปเป็นข้อรายงานของตน และวิชาภูมิศาสตร์เป็นวิชาที่สนุกสนานชวนให้น่าเรียน แต่ทำการสอนมุ่งแต่ให้จดจำสิ่งที่ไกลตัว ไม่มีโอกาสได้พบเห็น ก็เป็นวิชาที่น่าเบื่อ ดังนั้นจึงสมควรอย่างยิ่งที่ครูสอนภูมิศาสตร์จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนให้น่าสนใจ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเห็นคุณค่าวิชานี้เพิ่มขึ้น

เมื่อจุดประสงค์ของการศึกษาเปลี่ยนไป วิธีการเรียนการสอนก็ต้องเปลี่ยนไปด้วยเพื่อจะได้บรรลุถึงเป้าหมาย นักการศึกษาได้เสนอแนะเทคนิคการสอนอันจะช่วยการเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นหลายแบบ การจัดการเรียนการสอนแบบศูนย์การเรียนเป็นวิธีหนึ่งที่ได้ผลดี แต่ปรากฏว่าในประเทศไทยยังไม่มีบททดลองใช้ในการเรียนการสอนภูมิศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมาก่อน ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นครูสอนวิชาภูมิศาสตร์ ในโรงเรียนมัธยมจึงต้องการทดลองเพื่อศึกษาว่า การสอนแบบศูนย์การเรียนนี้จะใช้กับวิชาภูมิศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้ผลเป็นอย่างไร และคิดว่าผลของการวิจัยนี้จะ เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนของครูอาจารย์อีกจำนวนมาก ในการนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้เลือกทำวิทยานิพนธ์นี้

¹ เครือวัลย์ โกมุตแดง, "ปัญหาการสอนภูมิศาสตร์ตามความคิดเห็นของอาจารย์โรงเรียนสาธิตมัธยมศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ" (วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกมัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516).

² ปาริชาติ วรรณประภา, "ปัญหาการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกมัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517).

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบการสอนผลิตชุดการสอนสำหรับศูนย์การเรียน
2. เพื่อศึกษาวิธีการนำชุดการสอนไปใช้ในศูนย์การเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลของการเรียนของนักเรียนจากห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน กับห้องเรียนที่มีครูเป็นศูนย์กลาง

ขอบเขตของการวิจัย

ตัวอย่างประชากรที่ใช้เป็นนักเรียนหญิงโรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 60 คน โดยเลือกจากคะแนนสัมฤทธิ์ผลวิชาภูมิศาสตร์ประจำภาคต้น ปีการศึกษา 2521 ไม่ได้คัดเลือกจากคุณสมบัติอื่น

สมมติฐานของการวิจัย

สัมฤทธิ์ผลของการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน ไม่แตกต่างจากการเรียนในห้องเรียนที่มีครูเป็นศูนย์กลาง

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้ทราบประโยชน์ของการสอนแบบศูนย์การเรียน เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการสอนแบบนี้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ช่วยให้ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ทั่วไปสามารถใช้การวิจัยนี้ไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงการสอนของตนเอง
3. เป็นแนวทางสำหรับผู้วิจัยต่อไป

วิธีดำเนินการค้นคว้าและวิจัย

1. การเลือกกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยดูจากคะแนนเฉลี่ย การสอบวิชาภูมิศาสตร์ภาคต้น ปีการศึกษา 2521 โดยที่แต่ละกลุ่มมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน

2. ทำการศึกษาชุดการสอน และกระบวนการ เรียนการสอนแบบศูนย์การเรียน เพื่อเป็นพื้นฐานในการวิจัยครั้งนี้

3. สร้างเครื่องมือเพื่อในการวิจัยดังนี้

3.1 ชุดการสอน สร้างชุดการสอนจากเนื้อหาประเทศฝรั่งเศส ตามหลักสูตรวิชาภูมิศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3.2 แบบทดสอบ สร้างแบบทดสอบตามวัตถุประสงค์ที่ไ้ตั้งไว้ นำไปทดสอบเพื่อดูความเชื่อถือได้ อ่านง่าย และระดับความยากง่ายของแบบทดสอบ ก่อนเมื่อได้ข้อสอบที่เป็นไปตามเกณฑ์แล้วจึงนำแบบทดสอบไปทดสอบกับตัวอย่างประชากรที่เลือกไว้

4. ทดลองสอน โดยใช้ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนโรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย จำนวน 60 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มควบคุม 30 คน ให้เรียนในห้องเรียนที่มีครูเป็นศูนย์กลางโดยให้ครูประจำวิชาเป็นผู้สอน และกลุ่มทดลอง 30 คน ให้เรียนในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอนเอง แต่ละกลุ่มทดลองเรียน 2 ครั้ง ะละ 2 ชั่วโมง 2 วันติดต่อกัน

5. เมื่อทดลองเรียบร้อยแล้ว ทำการประเมินผลเปรียบเทียบหาสัมฤทธิ์ผลของการเรียนของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม

คำจำกัดความ

1. ห้องเรียนแบบครูเป็นศูนย์กลาง คือ ห้องเรียนที่ผู้สอนสอนแบบบรรยาย มีอุปกรณ์การสอนประกอบบ้าง ผู้เรียนนั่งฟังและจดโน้ตเท่านั้น

2. ห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน คือ ห้องเรียนที่จัดโต๊ะเรียนเป็นกลุ่ม ผู้สอนสอนโดยใช้ชุดการสอน ผู้เรียนต้องศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยมีครูผู้สอนเป็นที่ปรึกษา

3. ชุดการสอน คือ เครื่องมือที่ใช้ในการสอน ชุดการสอนแต่ละชุดจะประกอบด้วย เนื้อหาวิชา บัตรคำสั่ง สื่อการสอน แบบฝึกหัด และแบบทดสอบ